

УДК 351.711+325.45

Володимир Брославський

НОРМИ ПОЛЬСЬКОГО ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ В 1793–1830 РР.

У статті аналізується застосування норм польського поземельного права на Правобережній Україні впродовж 1793–1830 рр.

Ключові слова: Правобережна Україна, маєток, староство, посзуйтські маєтки, ленні маєтки, вотчина.

Кінець XVIII ст. в історії Правобережної України ознаменувався переходом з-під влади Речі Посполитої до Російської імперії. Хоча формально Правобережна Україна й входила до складу Російської імперії вже з 1793 р., проте запровадження російських порядків розтягнулося майже на півстоліття. У цей період російський уряд застосував норми польського права та поступово пов'язував їх із загальноімперськими тенденціями.

Актуальність досліджуваної теми полягає в необхідності всебічного висвітлення політики Російської імперії на новоприєднаних землях у сфері використання норм польського поземельного права.

Об'єктом нашого дослідження є поземельні відносини у 1793–1830 рр.

Предметом дослідження – застосування російським урядом норм польського поземельного права.

Хронологічні рамки охоплюють період між 1793 р. – включенням Правобережжя до складу Російської імперії у та польським повстанням 1830–1831 рр.

Мета роботи полягає у дослідженні застосування російським урядом традиційних для Речі Посполитої форм землеволодіння та землекористування.

Кінець XVIII – початок XIX ст. були предметом досліджень значної когорти науковців. Проте лише незначна частина з них розглядала особливості поземельних відносин на Правобережній Україні. Найважливішими для розуміння окресленого періоду є праці: С. Кавецького [14], Л. Гантовера [6], Д. Толстого [27], С. Дибовського [11], М. Корниловича [16], Н. Дружинина [10], А. Барановича [1], І. Гуржія [7], М. Маркіної [19], В. Смолія [26], С. Борисевича [3], О. Гуржія [8], О. Козій [15], О. Бундак [5], М. Бармака [2], О. Крижанівського [17], А. Зінченко [12], В. Левицького [18], Г. Мосціцького [31], Н. Гасіровської [30], К. Раковського [32], Й. Рутковського [33], В. Серчика [34], Я. Чубатого [29].

Основними джерелами з досліджуваного періоду є нормативні акти, архівні документи, статистичні відомості, мемуари сучасників. Проте на даний час не має дослідження, присвяченого застосуванню норм польського поземельного права на Правобережній Україні впродовж 1793–1830 рр.

Наприкінці XVIII ст. на Правобережній Україні існувала доволі складна система землекористування та землеволодіння, що включала державну, приватну та церковну форми власності. Основу фінансової могутності шляхти забезпечувала земля. Згідно з даними 1775 р., на території Правобережної України шляхта володіла 82 %, корона – 12,7 %, церква – 5,3 % населених пунктів. Приблизно у тих же пропорціях поділялась й земельна власність [13, с. 404].

Наслідком такого становища стало збереження польського законодавства, що регулювалося і доповнювалося російським урядом шляхом видання відповідних указів. В адміністративному управлінні та судочинстві поряд з російською мовою зберігалася польська. Більше того, навіть частина військових підрозділів Речі Посполитої після складання ними присяги включалась до російської армії зі збереженням чинів та окладів. Завдяки поступовому запровадженню загальноімперських норм та законів, збереженню на деякий час регіональних особливостей, інтеграція приєднаних земель проходила повільно.

Виконуючи розпорядження Катерини II про опис приєднаних земель, 15 квітня 1793 р. генерал М. Кречетников надіслав брацлавському губернатору, генерал-майору Берхману ордер, який містив інструкції з управління приєднаним краєм. Для нас особливо цінною є вказівка скласти карти з камеральним описом краю. Це завдання було покладено на інженера, генерал-майора Кнорінга, якому підпорядковувалися обер-квартирмістри та повітові землеміри. Усю зібрану інформацію мали заповнювати у спеціально розроблену форму, що передбачала такі графи: назву маєтку (місто, містечко, староство, село), хто ним володіє, з якого року, скільки осіб проживало у маєтку, скільки прибутків давав маєток, які ще були додаткові види прибутку та на основі яких привілеїв. У своєму ордері М. Кречетников чітко зазначав, що хоча "ці відомості ще не означають ревізії чи поголовний

перепис...., проте потрібно зібрати точні дані про те, кому і яке місто, містечко, староство чи село належить" й на якому праві [20, с. 47–49].

Наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. на Правобережній Україні поміщики володіли такими маєтками, як: вотчинні (приватні) [22, с. 798–800], старостинські, поєзуїтські, ленні [21, с. 274–281].

Вотчинне землеволодіння шляхтичі отримували і передавали у спадок на правах повної приватної власності. До цього типу також належали куплені та подаровані землі на правах повної приватної власності.

Старостинські, поєзуїтські та ленні землі були державною власністю, яку тимчасово передавали на певних умовах оренди шляхетській знаті. У 1793 р. з метою перевірки права на володіння маєтками розпочато опис новоприєднаних земель. Ревізія державного майна передбачала розподіл володінь на державні та приватні, а також з'ясування кількості прибутків, котрі можна було б одержувати з них та удосконалення системи управління землями. Проте процес розмежування приватних та державних земель затягнувся на першу половину XIX ст. [4, с. 86–87].

З приєднанням Правобережної України до складу Російської імперії, основу державної власності становила так звана "королівщина". За своїм статусом це були державні землі, прибутки з яких скеровувалися на державні потреби. Досить часто ці землі на різних умовах надавались у володіння шляхті. Державні маєтки, залежно від способу володіння ними шляхтою, поділялись на старостинські, ленні та емфітеутичні маєтки.

Староства – це казенні землі, що становили більшість державних маєтків Правобережної України. Впродовж існування Речі Посполитої уряд надавав їх у пожиттєве володіння шляхті. Виникнення староств пов'язане із необхідністю підвищення обороноздатності краю. За часів Речі Посполитої значні земельні масиви на пільгових умовах надавались шляхтичам, які мали заслуги перед державою. Першочерговими обов'язками власників були заселення та оборона краю, збір податків. Зазвичай, староства складалися із групи сіл, що оточували якесь містечко. Однак вони також були й адміністративними одиницями. З переходом земель Правобережної України до складу Російської імперії староства хоча й зберегли свою попередню назву, проте – втратили адміністративні функції [21, с. 274–275].

Частина маєтків Правобережної України роздана шляхті на ленному праві, відомому в усій Європі. За право володіти ленним маєтком землевласник зобов'язаний був у випадку військової потреби, разом з військовим загоном (залежно від обсягу маєтку) взяти участь у бойових діях за Річ Посполиту. Заборонялось продавати, дарувати, дробити й заставляти у борг ленний маєток. Право на маєток передавалось лише по чоловічій лінії – старшому сину. З припиненням існування чоловічої гілки роду, маєток повертався у державну власність.

Емфітеутичними маєтками називались володіння, які передавались шляхті у довготривале володіння, зазвичай, на 50 років або пожиттєво.

Ще одну значну категорію державних маєтків Правобережної України становили поєзуїтські маєтки. Ця категорія сформувалася після ліквідації ордену єзуїтів. Право користування ними було продане польською короною за умови щорічної сплати частини прибутків з власності. Отримані таким чином кошти скеровувалися на утримання та розвиток навчальних закладів.

Значної трансформації зазнали й старостинські маєтки. 19 квітня 1794 р. Катерина II підписала рескрипт про утвердження прав на володіння староствами. У ньому наголошувалося на тому, що ті з шляхтичів, які принесли присягу на вірність Російській імперії, виконують її, а також документально довели своє право на володіння староством, мають право й надалі ним володіти [20, с. 154–155].

У 1806 р. створено спеціальний комітет для розгляду ленних та старостинських прав. Наслідком його роботи стала доповідь таємного радника А. Чарторийського про ленні та емфітеутичні права на маєтки у приєднаних губерніях. У доповіді князь стверджував, що в другій половині XVIII ст. польський король відмовлявся роздавати староства та інші казенні маєтки своїм приближеним особам, маючи намір віддавати їх на конкурсній основі на 50 років з метою поповнення державної скарбниці. Однак ці намагання не були втілені в життя. Отже, російська влада мала привід відібрати землі в казну і виставити їх на аукціон після закінчення термінів оренди староств. Особи, які вступили у володіння староств після 1793 р., були зобов'язані повернути орендовані землі у російську казну. Так було сформовано ще один шлях переходу земельної власності від польської шляхти до російського дворянства через казну [23, с. 1166–1171].

Польською королівською владою у XVII–XVIII ст. частина земель державної власності Речі Посполитої роздавалася магнатам і шляхті на правах ленних володінь, які надавались у користування феодалу за військову службу й поверталися у державну власність після вимирання чоловічої лінії роду. Проте після поділів Речі Посполитої, переважна більшість власників ленів почали вважати їх частиною своїх вотчин. На перших порах російська влада не перечекала цьому, тому що власники ленів були економічно і політично сильними та могли створити жорстку опозицію

новій владі. З часом польська магнатерія втрачала свої політичні позиції і поступово в російського уряду з'явилася можливість реально поповнити державну казну за рахунок повернення статусу ленних маєтків частині привласнених польськими магнатами і шляхтою земель. Схема дій використовувалася стандартна: спочатку повернення земель у державну казну, а потім роздача їх на певних умовах "вірнопідданим" російській владі чиновникам чи "надійній" шляхті.

Після приєднання Правобережної України до складу Російської імперії у 1793 р. в Ізяславській та Брацлавській губерніях створено спеціальні комісії для розгляду привілеїв та документів на право володіння коронними маєтками. Ці комісії відмовляли у праві вступити у володіння емфітеутичними маєтками тим власникам, які не встигли до приєднання краю вступити у свої права. Оскільки теперішні пожиттєві власники маєтків ще були живі й на момент приєднання краю емфітеутичне право не вступило в силу. Тому привілеї Речі Посполитої на території Російської імперії не діяли. У рескрипті генерал-губернатору Т.Тутолміну від 19 квітня 1793 р. імператриця наказувала залишити у власності попередніх власників емфітеутичні маєтки, якщо вони лояльні до Російської імперії [21, с. 277–279].

У січні 1807 р., за наказом імператора Олександра I, створено особливий комітет для розгляду ленних та емфітеутичних прав на маєтки в західних губерніях. У результаті роботи комітету, російським чиновникам вдалось з'ясувати, що ленні та емфітеутичні маєтки надавались на основі сеймових постанов, що вносились в книги узаконень. Жалування маєтків на ленному праві припинилось ще у XVII ст. Лише король мав право надавати у пожиттєве володіння казенні маєтки шляхтичам як винагороду за вірну службу. Проте й він зрікся цього права у 1775 р. Того ж року на сеймі прийняте рішення про те, що після смерті дожиттєвих власників, казенні маєтки передавались новим власникам з відкритого торгу. Це рішення так і не було реалізоване, оскільки на основі нової конституції майже 200 осіб під приводом винагороди отримали емфітеутичні 50-річні права на маєтки після смерті їх пожиттєвих власників. Таким було становище державних маєтків у період Речі Посполитої.

Незважаючи на те, що суборенда державних маєтків заборонялась російським законодавством, на практиці це правило часто порушувалось. Наприклад, Літинське староство, яким володів граф Холонецький на емфітеутичному праві, було передане дворянину Дрожинському. Останній передав свої права на нього поміщикові Сарнецькому. Після того як міністр фінансів не підтвердив цей договір й наказав забрати маєток в адміністративне управління, Подільська казенна палата призначила адміністратором староства того ж Сарнецького. Пожалуване генерал-майору Солдану Вербецьке староство теж тричі переходило від одного власника до іншого [10, с. 436]. Таким чином, намагання центральної влади проводити активну аграрну політику на Правобережній Україні часто нашттовувалось на продажність місцевих чиновників.

У 1808 р. сенатським указом заборонялося передавати ленні маєтки від одного власника іншому до розгляду прав власників таких маєтків у суді. У 1824 р. власникам маєтків російська влада встановила річний термін документального підтвердження прав на ленні володіння. Перевірка, на які маєтки поширюється ленне право, була доручена губернським казенним палатам і зобов'язала губернських і повітових стряпчих перевіряти усі давні акти. У ході перевірки встановлено, що на території Подільської губернії лише одне селище Кожухів Літинського повіту перебувало на ленному праві [9, с. 58–59].

Російські урядові установи час від часу поверталися до врегулювання різноманітних питань щодо власності чи господарювання у ленних маєтках. 18 грудня 1830 р. Микола I затвердив рішення департаменту економії і загального зібрання Державної Ради. Згідно з цим рішенням, ленні маєтки, перетворені у вотчинні спеціальними актами польського уряду, визнавали такими без жодних претензій з боку казни. Усі інші землі, що не мали аналогічного документального підтвердження, вважали казенною власністю, переданою в оренду, за яку слід сплачувати орендну плату. У випадку незгоди платити визначені суми, ленні землі, що набрали статусу орендних, переходили у державну власність [25, с. 511–513].

Окремий тип маєтків становили так звані "поезуїтські". Після ліквідації в Речі Посполитій єзуїтського ордену, закритого папською буллою 1773 р., його нерухомість, що оцінювалась у 32 млн злотих, ухвалою сейму 1775 р. передавалась в розпорядження едукативної комісії, що опікувалася розвитком освіти [12, с. 22]. Ці маєтки отримали назву поєзуїтських. За часів Російської імперії за ними закріпилася назва "перші поєзуїтські". Шляхта за володіння цими маєтками мала сплачувати щороку до казни 4,5 % прибутку на користь навчальних закладів. Після приєднання "польських областей" до Російської імперії орендна плата за користування поєзуїтськими маєтками збільшувалася спочатку до 5 %, а згодом – до 6 % [21, с. 275]. Розпорядженням від 21 грудня 1807 р. власники таких маєтків зобов'язувалися сплачувати вже 25 % прибутку до казни імперії [24,

с.1399–1361]. Ці землі вважалися державними, хоча й перебували у спадковому володінні. Їх не можна було давати під заставу, виставляти на аукціон за борги власника. Навіть передача маєтку від одного власника до іншого мала відбуватися лише за погодженням з міністром державних маєтків. Новий власник брав на себе усі зобов'язання попереднього власника, в тому числі і його несплачені платежі за користування маєтком. У випадку несвоєчасної сплати відсотків, маєток переходив до казни [21, с. 276].

Після розгрому наполеонівської Франції у 1815 р., католицька церква відновила "Товариство Ісуса" як міжнародну організацію. Царат побачив у цьому загрозу для Російської імперії. Тим більше, що російські чиновники звинувачували католиків у співробітництві із Наполеоном. Виходячи з того, що роль поборника революційних рухів мав виконувати створений в 1815 р. "Священний союз", російський уряд у 1820 р. ліквідував орден єзуїтів на своїй території. Маєтки ордену перейшли в державну власність й за ними закріпилась назва "другі єзуїтські". У результаті цієї операції в державну власність надійшло 13529 ревізійних душ [27, с. 186]. Лише Кам'янецька дієцезія втратила прибутки із єзуїтських маєтків на суму 10883 карбованців (крб.) сріблом: у Кам'янецькому повіту – 3347, в Ушицькому – 3445, Могилівському – 1951, Браїловському – 2140 [18, с. 91–92].

5 січня 1829 р. фундушеві єзуїтські маєтки Віленського учбового округу передавалися в управління Міністерства фінансів. Задля гарантування справної сплати платежів з цих маєтків, міністр освіти запропонував міністру фінансів розглянути можливість, щоб при можливому ймовірному переході цих маєтків до нових власників, кожен з них зобов'язувався надати у заставу вчасних сплат прибутку, крім єзуїтського, ще один маєток. Така пропозиція міністра освіти аргументувалася тим, що за існуючими правилами управління єзуїтськими маєтками, останні могли переходити до нових власників двома шляхами: передачею власником своїх прав іншій особі, укладенням нового договору з російським урядом.

Вивчивши це питання, міністр фінансів відзначив, що указами 21 грудня 1807 р. та 31 грудня 1825 р. дозволялося володіти єзуїтськими маєтками за умови вчасної сплати платежів без надання у заставу ще одного маєтку тим особам, які перекупили право володіти маєтком у попереднього власника. Уряд міг би вимагати заставу, проте у цьому випадку може не бути бажаючих управляти єзуїтськими маєтками. Враховуючи наведені факти, 27 березня 1830 р. імператор затвердив пропозицію міністра фінансів про перехід єзуїтських маєтків в управління із заставою в казну двох річних прибутків маєтку [28, с. 2–3].

23 травня 1830 р. київський воєнний губернатор Б.Княжнин отримав розпорядження про надання відомостей про єзуїтські маєтки у ввіреному йому краї. 24 травня 1830 р. канцелярія київської казенної палати листом за № 4458 повідомляла канцелярію київського воєнного губернатора, що єзуїтські маєтки у Київській губернії є лише у Сквирському повіті у поміщицькому володінні: поселення Сквирська (165 душ) – у поміщика І.Кропивецького, поселення Лучин (561 душ) та Федорівка (45 душ) – у поміщиць, двох сестер померлого Ф. Вальнецького – Марціанни та Антоніни, з яких Маріанна вдруге заміжня за таємним радником Резановим. Інших єзуїтських маєтків, які можна віддати в оренду, немає [28, с. 5].

Отже, впродовж досліджуваного періоду на Правобережній Україні успішно діяло польське поземельне право та система землеволодінь, що сформувалася ще за часів Речі Посполитої. У той же час помітно простежується політика Російської імперії чітко встановити, які землі перебувають у приватній власності, а які є державними. Ті землевласники, які проявляли лояльність до імперії, зберігали за собою право на державні маєтки, що виступали проти імперії, позбавлялися такої можливості. Загалом російський уряд в окреслений період проводив політику поступової уніфікації землеволодіння та землекористування на Правобережній Україні за загальноімперськими нормами.

Список використаних джерел

1. Баранович А. Магнатское хозяйство на Юге Вольни в XVIII в. / А. Баранович. – М.: Изд-во АН СССР, 1955. – 184 с.
2. Бармак М. Формування владних інституцій Російської імперії на Правобережній Україні (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) / Бармак М. – Тернопіль: Астон, 2007. – 512 с.
3. Борисевич С. Поземельні відносини в Подільській губернії протягом 1793–1861 рр.: дис. ...канд. іст. наук: 07.00.02. / Борисевич Сергій Олександрович. – Дніпропетровськ, 1992. – 182 с.
4. Борисевич С. Поміщицьке землеволодіння і землекористування на Поділлі (1793–1830 рр.) / С. Борисевич // Український історичний журнал. – 1992. – № 3. – С.86–87.
5. Бундак О. Аграрний розвиток Волинської губернії в 1795–1861 рр.: дис. ...канд. іст. наук: 07.00.01. / Бундак Олена Анатоліївна. – Львів, 1999. – 229 с.
6. Гантовер Л. О происхождении и сущности вечночиншевого владения. / Л. Гантовер. – СПб.: Тип. Ю.Н.Эрлихъ, 1884. – 86 с.
7. Гуржій І. Розклад феодално-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX ст. / І. Гуржій. – К.: Держполітвидав УРСР, 1954. – 452 с.
8. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII-XVIII ст.: кордони, населення, право. / О. Гуржій. – К.: Основи, 1996. – 222 с.
9. Державний архів Хмельницької області, ф. 227, оп. 1, Т. I, спр. 2894, 84 арк.
10. Дружинин Н. И. Государственные крестьяне и реформа П. Д. Кисельова / Н. Дружинин. – М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1946. – Т. 1: Предпосылки и сущность реформы. –

636 с. 11. Дыбовский С. О чиншевом праве / С. Дыбовский // Журнал гражданского и уголовного права. – 1885. – Вып. 5. – С. 31–66. 12. Зінченко А. Церковне землеволодіння в політиці царизму на Правобережній Україні наприкінці XVIII – першій половині XIX ст. / А. Зінченко. – К.: ОП "Білоцерківська друкарня", 1994. – 180 с. 13. Історія Української РСР. У 8-ми т., 10-ти кн. – К.: Наукова думка, 1979. – Т. 2. – 607 с. 14. Кавецкий С. О люстрации и регулировании казенными именьями / С. Кавецкий // Журнал Министерства государственных имуществ. – 1860. – №2. – С. 15–87. 15. Козій О. Становище польської шляхти на Поділлі: в період між повстаннями 1830–1831 рр. і 1863 років: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. / Козій Олександр Іванович. – Львів, 1997. – 234 с. 16. Корнилович М. Волинський кріпацький селянський двір і громада у першій половині XIX віку / М. Корнилович. – К.: Всеукр. акад. наук, 1930. – 320 с. 17. Крижанівський О. Церква у соціально-економічному розвитку Правобережної України (XVIII – перша половина XIX ст.). / О. Крижанівський. – К.: Вища школа, 1991. – 127 с. 18. Левицький В. Церковне землеволодіння на Правобережній Україні кінця XVIII – першої половини XIX століття: дис... канд. іст. наук: 07.00.01. / Левицький Віталій Орестович. – Тернопіль, 2006. – 228 с. 19. Маркина В. Крестьяне Правобережной Украины. Конец XVII – 60-е годы XVIII в. / В. Маркина. – К.: Изд-во Киев. ун-та, 1971. – 175 с. 20. Материали для истории Подольской губернии (1792–1796 гг.). – Вып. 1. – Каменец-Подольск: Тип. Подол. губерн. правл., 1885. – 328 с. 21. Никотин И. Столетний период (1772–1872) русского законодательства в возсоединенных от Польши губерниях и законодательство о евреях (1649–1876). / И. Никотин. – Т. 1. – Вильна: Тип. А. Г. Сыркина, 1886. – 380 с. 22. Новый энциклопедический словарь Ф. А. Брокгауза, И. А. Ефрона. – СПб.: Тип. Акционер. Общ. "Брокгауз-Ефрон", Б.г. – Т. 11. – 960 с. 23. О ленных и эмфитеутических правах на именья в присоединенных от Польши губерниях. – № 22517 // ПСЗ-1. – СПб.: Тип. II отд. Собств. его импер. Вел. канц., 1830. – Т. XXIX: 1806–1807. – С. 1166–1171. 24. О распоряжении фондами, принадлежащими Виленскому университету и училищам онаго округа. – № 22725 // ПСЗ-1. – СПб.: Тип. II отд. Собств. его импер. Вел. канц., 1830. – Т. XXIX: 1806–1807. – С. 1359–1361. 25. О ленных именьях, в присоединенных от Польши Губерниях, кои надлежит признавать вотчинными. – № 4197 // ПСЗ-2. – СПб.: Тип. II отд. Собств. его импер. Вел. канц., 1831. – Т. V: 1830 – Отделение второе. – С. 511–513. 26. Смолий В. Воз'єднання Правобережної України з Росією / В. Смолий. – К.: Наукова думка, 1978. – 192 с. 27. Толстой Д. Римский католицизм в России: Ист. исследование: В 2 т. / Д. Толстой. – СПб.: Тип. Иосафата Огризко, 1876. – Т. 2. – 438 с. 28. Центральний державний історичний архів у м. Києві, ф. 533, оп. 3, спр. 564, 5 арк. 29. Chubaty J. Zasada "dwóch sumien": Normy postępowania i granice kompromisu politycznego Polaków w sytuacjach wyboru (1795–1815) / J. Chubaty. – Warszawa: Neriton, 2005. – 719 s. 30. Gąsiorowska N. Polska na przełomie życia gospodarczego (1764–1830) / N. Gąsiorowska. – Warszawa: Nakł. S-ki Akc. – 131 s. 31. Mościcki H. Dzieje porozbiorowe Polski w aktach i dokumentach / H. Mościcki. – Warszawa: Nakł. Gebethnera i Wolffa, B.r. – Т. 1: Od rozbiorów do Księstwa Warszawskiego 1772–1807. – 116 s. 32. Rakowski K. Dzieje rozwoju ekonomicznego Polski: Do czasu upadku państwa polskiego / K. Rakowski. – Warszawa: Nakł. i drukiem M. Arcta, 1909. – 190 s. 33. Rutkowski J. Zarys gospodarczych dziejów Polski w czasach przedrozbiorowych / J. Rutkowski. – Poznań: Czcionkami drukarni Uniwersytetu Poznańskiego, 1923. – 277 s. 34. Serczyk W. Gospodarstwo magnackie w województwie Podolskim w drugiej połowie XVIII wieku / W. Serczyk. – Wrocław: Ossolineum, 1965. – 168 s.

Владимир Брославський

НОРМЫ ПОЛЬСКОГО ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА НА ПРАВОБЕРЕЖНОЙ УКРАИНЕ В 1793–1830 ГГ.

В статье раскрывается применение норм польского поземельного права на Правобережной Украине на протяжении 1793–1830 гг.

Ключевые слова: Правобережная Украина, имение, староство, поезуитськое имение, ленные именья, вотчина.

Volodymyr Broslavsky

POLISH LAND LAW IN THE RIGHT-BANK UKRAINE IN 1793–1830

The article deals with the usage of the Polish land law in the right-bank Ukraine during 1793–1830.

Key words: Right-bank Ukraine, estate, starostwo, postjesuit estates, lenne estates, votchina.